

Ναι χρειάζονται οι κοινοί μύθοι

Με άρθρο του, για την ανάγκη δημιουργίας κάποιων κοινών μύθων ανάμεσα στους Ελληνοκύπριους και τους Τουρκοκύπριους, ο Νεοκυπριακός Σύνδεσμος ενεπλάκει πρόσφατα σε κάποια αρθρογραφία με τον κ. Ν. Ιακωβίδη. Είναι προφανές ότι ο Σύνδεσμος έχει κυπροκεντρικό, ενώ ο κ. Ιακωβίδης ελληνοκεντρικό σημείο αναφοράς. Ακόμα ότι ο Σύνδεσμος αντικρίζει τα πράγματα όχι από κοινοτικής σκοπιάς αλλά μέσα από την κρατική/πολιτική ταυτότητα των Κυπρίων, έτσι που οι απόψεις που εκφράζονται δε πρόκειται να συγκλίνουν. Χωρίς ούτε ο Σύνδεσμος να έχει την πρόθεση να συνεχίσει τη συζήτηση, κρίνει ωστόσο σκόπιμο ότι θάπρεπε να σταθεί σε 2-3 σημεία.

Ξεκινώντας από τη διαπίστωση ότι η Ένωση αποτελεί παρελθόν, ενώ ζωντανός παραμένει ο κίνδυνος της διχοτόμησης, αλλά ακόμα και το γεγονός ότι στο σημείο που βρισκόμαστε δεν υπάρχει περίπτωση μεταχείρισης των Τουρκοκυπρίων ως μειονότητας, παρατηρούμε ότι: ‘Αν θέλουμε οι Ελληνοκύπριοι να αποφύγουμε τη διχοτόμηση και να κάνουμε βιώσιμο κράτος με τους Τουρκοκύπριους, ναι, θα πρέπει να βρούμε τον τρόπο να αντικρίζουμε τα πράγματα και τα γεγονότα με τον ίδιο τρόπο. Διαφορετικά δε θα κάμουμε κράτος αλλά θα ζούμε σε προτεκτοράτο ή δυό κράτη του τύπου της “Τ.Δ.Β.Κ.”, όπου υπάρχουν όλα τα θεσμικά όργανα ενός κράτους αλλά αλλού λαμβάνονται οι αποφάσεις.

Θα πρέπει όσοι Τουρκοκύπριοι δεν το έχουν ακόμα αντιληφθεί - είναι αρκετοί που από καιρό το έχουν καταλάβει - να συνειδητοποιήσουν ότι μπορεί να τους έχει δημιουργήσει η Τουρκία αίσθημα ασφάλειας αλλά ταυτόχρονα έχουν χρησιμοποιηθεί ως στρατηγική μειονότητα για τις δικές της πολιτικοστρατιωτικές επιδιώξεις. Θα πρέπει ωστόσο και η Ελληνοκυπριακή πλευρά με τη σειρά της, όσο κι αν της είναι οδυνηρό, να δεχτεί ότι στην περίοδο 64-74 οι Τουρκοκύπριοι ήταν για την Κυπριακή Κυβέρνηση μια αμελητέα, αν όχι ανύπαρκτη μειονότητα χωρίς ή με μειωμένα δικαιώματα στην πράξη, κάτι που σε συνδυασμό με το ελληνικό πραξικόπημα, έδωσε στην Τουρκία τα προσχήματα για την εισβολή. Η αλήθεια για τα γεγονότα δεν μπορεί παρά να είναι μία και δεν μπορεί να βρίσκει την έκφρασή της μονοιθικά π.χ. κάτω από τους όρους της εισβολής για τους Ελληνοκυπρίους ή της “ειρηνευτικής επιχείρησης” για τους Τουρκοκυπρίους.

Έχει δίκιο ο κ. Ιακωβίδης, ότι εδώ και πολλά χρόνια υπάρχει έντονη συναισθηματική ταύτιση με τους αντίστοιχους εθνοπολιτισμικούς χώρους των δυό κοινοτήτων κι εμείς προσθέτουμε και υποβάθμιση, αν όχι παραγνώριση του χώρου, που λέγεται Κύπρος. Όμως αυτή η ταύτιση από τη μια και η αποταύτιση από την άλλη, οδήγησαν στα γεγονότα του 63-64 καθώς και του 74 και το συνεχιζόμενο ψυχικό χάσμα των δυό κοινοτήτων, για το οποίο δεν ευθύνεται μόνο η τουρκική εισβολή και ο διαχωρισμός, αν θέλουμε να είμαστε αντικειμενικοί.

Μιλώντας για τη συναισθηματική ταύτιση, ο κ. Ιακωβίδης αγγίζει άθελα του τις “φαντασιακές κοινωνίες” που τόσο γλαφυρά περιγράφει στο ομώνυμο βιβλίο του ο Benedict Anderson. Παρατηρούμε ότι η ταύτιση με το χώρο είναι η πιο φυσιολογική και κανένα κίνδυνο δεν διατρέχουν απ’αυτή τα πολιτισμικά στοιχεία. Η γερμανική κουλτούρα βρίσκεται στη Γερμανία αλλά και την Αυστρία, το Λίχτενσταϊν, την Ελβετία την Αλσατία ακόμα και μερικά χωριά του Βελγίου. Ωστόσο οι χωριστές πολιτικές οντότητες υπάρχουν αυτόνομα.

Η γενίκευση μιας μεμονωμένης εμπειρίας είναι πάντα επικίνδυνη. Έτσι ο συμφοιτητής του κ. Ιακωβίδη δεν μπόρεσε να του μεταδώσει ότι οι γαλλόφωνοι, οι ιταλόφωνοι και οι γερμανόφωνοι Ελβετοί νιώθουν και συμπεριφέρονται απλά ως

Ελβετοί και μόνο. “Βλέπετε αυτή την κυρία στην πρώτη σειρά των καθισμάτων;” παρατήρησε γνωστός Έλληνας Καθηγητής, όταν έδινε πρόπερσι τη διάλεξη του στη Λευκωσία. “Είναι η γυναίκα μου. Αν της πείτε ότι δεν είναι Ελβετίδα αλλά Γερμανίδα, θα σας ξεσκίσει”. Όμως το πως νιώθουν οι Ελβετοί θα το αντιληφθεί κανείς όταν παραμείνει ή ταξιδέψει στη χώρα. Σ’όλες τις περιοχές της Ελβετίας θα δει να κυματίζει η Ελβετική σημαία, ακόμα και σε φάρμες και σε εξοχικά και ποτέ δε θα νιώσει την ανάγκη ο Ελβετός να εκφραστεί μέσα από τη γαλλική, την ιταλική ή τη γερμανική σημαία. Και βέβαια όταν χρειαστεί να καθορίσουν το πολιτιστικό τους στίγμα, δεν έχουν πρόβλημα να αυτοπροσδιοριστούν ως γαλλοελβετοί, ιταλοελβετοί ή γερμανοελβετοί. Ωστόσο είναι αδιανόητο για τον Ελβετό να απαρνηθεί την Ελβετική του ταυτότητα και να αυτοαποκληθεί Γάλλος, Ιταλός ή Γερμανός. Και επειδή ποτέ δεν έλειψαν οι φυγόκεντρες δυνάμεις, με τον εκάστοτε Πάπα πολλές φορές στο παρελθόν να κινεί τα νήματα, το Ελβετικό Σύνταγμα εμπεριέχει ειδικές δικλίδες που διασφαλίζουν τη συνοχή της χώρας και αποτρέπουν τις αποσχίσεις. Δε διανοούνται οι Ελβετοί να αναζητήσουν τριχοτομημένα αυτή τη διασφάλιση από τη Γαλλία, τη Γερμανία ή την Ιταλία, αλλά αντίθετα οι ίδιοι μεριμνούν γι’αυτό, ίσως γιατί σε αντίθεση με τις δικές μας παλινδρομήσεις, μια πορεία που ξεκίνησε από τα καντόνια των Uri, Schwyz, Obwalden και Nidwalden το 1291, θέλουν να την κρατήσουν με συνέπεια.

Αν και χαρακτηριστικό, το παράδειγμα της Ελβετίας δεν είναι το μόνο. Είμαστε σίγουροι ότι κατά τη διάρκεια των σπουδών του ο κ. Ιακωβίδης θα συνάντησε Καναδούς που δεν αυτοαποκαλούνται ή αυτοπροσδιορίζονται ως Γάλλοι ή Άγγλοι αλλά νιώθουν Καναδοί, είτε Ισπανόφωνους καθολικούς που αυτοχαρακτηρίζονται ως Αργεντινοί, Χιλιανοί, Ουραγουανοί, χωρίς καθόλου να νιώθουν ότι προδίδουν τις Ισπανικές τους καταβολές. Τα κράτη αναπτύσσονται σήμερα και λειτουργούν στα πλαίσια του κράτους των πολιτών και όχι του εθνοκράτους, κάτι που είναι καιρός να αναγνωρίσουμε, ρίχνοντας απλά μια ματιά στο πολιτικό χάρτη γύρω μας.

Στη κοινωνική συνοχή αναμφίβολα συνεισφέρει μια ενωμένη οικονομία και η ευημερία. Αλλά θάταν τραγικό να δεχτούμε ότι η κοινωνική συνοχή επιτυγχάνεται μόνο μέσα από μια ενωμένη οικονομία. Ο Κλίντον για τους Αμερικανούς δεν είναι ο Ιρλανδός μετανάστης αλλά ο Πρόεδρος του Αμερικανικού τους Έθνους. Ο Φιλιππούσης και ο Σάμπρας δεν είναι για τους Αυστραλούς και τους Αμερικανούς οι γιοι Ελλήνων μεταναστών αλλά οι άνθρωποι που κάμνουν τους Αυστραλούς και τους Αμερικανούς να νιώθουν περήφανοι για τις επιτυχίες της χώρας τους στον τομέα του τένις. Από μόνη της η οικονομία ως συνδετικό στοιχείο της κοινωνίας, θα θύμιζε Φοινίκη... Εκείνο που χρειάζεται μια συγκροτημένη κοινωνία, επαναλαμβάνουμε, είναι κάποιους κοινούς μύθους, που θα βοηθούσαν μέσα στη διαφορετικότητά τους, να μοιράζονται οι πολίτες τα ίδια συναισθήματα χαράς ή λύπης. Η ενωμένη οικονομία ωθεί προς το κοινό συμφέρον αλλά δεν είναι αρκετή για να συγκροτήσει μια κοινωνία.

Χωρίς να απεμπολούμε οι Κύπριοι πολιτιστικές καταβολές - για να βάλουμε τι στη θέση τους, μια παγκοσμιοποιημένη οικονομία; - θα πρέπει να αφήσουμε να λειτουργήσει μέσα μας η κοινότητα του χώρου, όπως ακριβώς συμβαίνει παντού.

Η σύγκριση που κάνει ο κ. Ιακωβίδης ανάμεσα στην Ελβετία από τη μια και τη Γαλλία, τη Γερμανία - και την Ιταλία - ασφαλώς - από την άλλη και την Κύπρο με την Τουρκία και την Ελλάδα, είναι μάλλον αντιφατική. Πράγματι, ενώ λέει ότι η Ελβετία ενισχύει την εσωτερική της συνοχή περιφρουρώντας την πολιτική της ουδετερότητα κατ’αναλογία λέει, η Κύπρος θα πρέπει να ενταχθεί σε οργανώσεις που συμμετέχει η Ελλάδα και η Τουρκία. Είναι η δική μας εκτίμηση ότι όσο μεγαλύτερη η πολιτική

ταύτιση της Κύπρου με τις δύο χώρες, τόσο μεγαλύτερες θα είναι οι εξαρτήσεις και τόσο περισσότερο μειωμένη η εθνική κυριαρχία της χώρας μας. Η ασφάλεια της Κύπρου βρίσκεται μάλλον στην αποστρατικοποίηση και την εγγύηση της εδαφικής της ακεραιότητας από το Συμβούλιο Ασφαλείας ή την Ε.Ε, κάτι που κάνει τη σκέψη και ο κ. Ιακωβίδης. Άλλωστε η αποστρατικοποίηση αποτελεί βασική επιδίωξη της Κυβέρνησης.

Το Κυπριακό Σύνταγμα είναι όπως λέει και ο κ. Ιακωβίδης, ιδιόμορφο. Όμως δεν επιτρέπει τη χρήση άλλων κρατικών συμβόλων, παρά μόνο σε κοινοτικό επίπεδο. Διερωτόμαστε βέβαια αν η Εθνική Φρουρά είναι κοινοτικός θεσμός αλλά αυτό είναι μια άλλη ιστορία.. Όμως είναι η εκτίμησή μας ότι η χρήση άλλων από τα κυπριακά σύμβολα, είχε όλα αυτά τα χρόνια ως αποτέλεσμα την αποτροπή της δημιουργίας του Κυπρίου πολίτη, με αποτέλεσμα τις πολιτικές παλινδρομήσεις, την απουσία αφοσίωσης και νομιμοφροσύνης στο Κράτος, την έξαρση του εθνικισμού και διάφορα άλλα. Επισημαίνεται ότι το Βέλγιο με τις δύο εθνότητες, τους Βαλλώνους και τους Φλαμανδούς δε χρησιμοποιεί ούτε την Ολλανδική ούτε τη Γαλλική σημαία αλλά τη δική του και ότι τα 22 αραβικά κράτη, έχουν το καθένα τα δικά του σύμβολα, που υποδηλούν τη χωριστή κυριαρχία του κάθε αραβικού κράτους. Ίσως αξίζει να υπενθυμίσουμε ότι, χρήση του ίδιου εθνικού ύμνου από δύο χώρες έχουμε μόνο σε δύο περιπτώσεις ανά το παγκόσμιο: την Κύπρο με την Ελλάδα και τη Γουινέα Μπισσάου με τα νησιά του Πρασίνου Ακρωτηρίου. Ακόμα και μικροσκοπικές χώρες όπως η Ανδόρα, το Λουξεμβούργο, το Λίχτενσταϊν, το Μονακό, το Σαν Μαρίνο, η Αντίγκουα, η Ντομινίκα, έχουν δικό τους εθνικό ύμνο.

Οι αριθμητικές αναφορές του κ. Ιακωβίδη όσον αφορά την πολιτισμική παρουσία των Τουρκοκυπρίων από πλευράς επίσημου κράτους, διαπιστώνουμε με λύπη ότι φανερώνουν δύο τάσεις: Πρώτον ότι στο όραμα του προβάλλεται ένας διαρκής διαχωρισμός των δύο κοινοτήτων και μια έλλειψη συνειδητοποίησης ότι το πάντα εν ισχύει υφιστάμενο Σύνταγμα της χώρας, έχει έντονα τα στοιχεία του δικοινοτισμού. Φαίνεται ακόμα να του διαφεύγει ότι ο χειρισμός των μειονοτήτων, δε γίνεται με τον αριθμητικό τρόπο που φαντάζεται.

Ίσως να μην έχουμε γίνει κατανοητοί στον κ. Ιακωβίδη τι ακριβώς εννοούμε μιλώντας για κοινούς μύθους και προφανώς τους αναζητεί σε διασημότητες, που πράγματι είναι δύσκολο να αναδείξει το μικρό μέγεθος της χώρας. Ωστόσο δεν αναφερόμαστε σ' αυτούς. Αναφερόμαστε σε κοινότητα επιδιώξεων. Την εθνική ποδοσφαιρική ομάδα της Κύπρου που να αποτελείται από παίκτες και από τις δύο κοινότητες και που όλοι οι Κύπριοι θα τη θέλουμε να κερδίζει. Το 3-2 με την Ισπανία άλλωστε δείχνει ότι δε μιλούμε για άπιαστο όνειρο. Το κυπριακό τραγούδι που θα θέλουμε να εξασφαλίσει μια καλή θέση στην Eurovision. Αλλά υπάρχει και κάτι πιο απτό. Η συνδημιουργία Μάριου Τόκα - Νεσιέ Γιασιήν στο τραγούδι "η δική μου η πατρίδα έχει μοιραστεί στα δύο", με την πολύ όμορφη μουσική του Τόκα και τον πολύ φορτισμένο συναισθηματικά στίχο της Νεσιέ.

Ευκαιριακά παρατηρούμε ότι είναι λυπηρό τα δέκα χιλιάδες χρόνια ιστορίας της Κύπρου να είναι "παραμύθι" για τον κ. Ιακωβίδη. Ίσως μια επίσκεψη στη Χοιροκίτια να τον πείσει ότι πρόκειται περί πραγματικότητας. Η ιστορία ενός τόπου σκιαγραφεί τη φυσιογνωμία του, κάτι που αναγνωρίζουν όλα τα πολιτισμένα κράτη. Η προσπάθεια παραγνώρισης κάποιων στοιχείων για να αναδειχτεί η "μοναδικότητα" κάποιου άλλου, δεν αποτελεί απλά φαλκίδευση της ιστορίας αλλά φοβούμεστε ότι αγγίζει τα όρια του ρατσισμού.

Τέλος μας βρίσκει κάθετα αντίθετους η διαπίστωση ότι η κυπριακή περίπτωση είναι μοναδική στον κόσμο. Δεν είναι. Εμείς απλώς της αποδίδουμε αυτή

τη μοναδικότητα, για να δικαιολογήσουμε τα αλληπάλλληλα και ασυγχώρητα μας λάθη και τη μή βούληση μας για ένα κανονικό κράτος, με μια πλουραλιστική κοινωνία, τη στιγμή που άλλα είναι τα εξηρημένα ανακλαστικά μας (conditioning). Η διαφορά με το Νεοκυπριακό είναι ότι πιστεύει και προσβλέπει σ'ένα πραγματικό, όχι κατεπίφαση Κράτος, με μια πλουραλιστική κοινωνία, όπου θα συνυπάρχουν όλες οι κουλτούρες της Κύπρου, με τις αναπόφευκτες αλληλεπιδράσεις τους και χωρίς καμμία προσπάθεια επιβολής της μιας επί της άλλης.

Συμφωνούμε με τον κ. Ιακωβίδη ότι προεξάρχει η ανάγκη ματαίωσης των στρατιωτικοπολιτικών στοχεύσεων της Τουρκίας. Εκείνο που δεν μας βρίσκει να συμφωνούμε, είναι η πλήρης παραγνώριση του τουρκοκυπριακού παράγοντα καθώς και η εκτίμηση των δυνατοτήτων της Ελλάδας, της οποίας η βοήθεια αν και καλοδεχούμενη,υπαρκτή και αναγκαία, έχει δυστυχώς τους περιορισμούς της όπως έδειξε η Γιουγκοσλαβική κρίση αλλά και η μετά Ελσίνκι εποχή. Δυστυχώς τους μοχλούς αναφορικά με το κυπριακό δεν κρατά η Ελλάδα αλλά κάποιοι άλλοι που δεν είναι διατεθειμένοι να τα χαλάσουν με το μεγάλο τους στρατηγικό σύμμαχο.

ΝΕΟΚΥΠΡΙΑΚΟΣ ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ

22/07/2000